

OPROEP: naar een geslaagde warmtetransitie in de gebouwde omgeving

Deze oproep is opgesteld op basis van het rapport “beleidssporen voor de warmtetransitie gebouwde omgeving” van CE-Delft¹ op initiatief van de G4-steden. Het vraagt om krachtige support van het Rijk op ondersteunende maatregelen, adequate regelgeving en een solide financieel instrumentarium.

De G4 en G40 steden en vele andere gemeenten, woningcorporaties, netbeheerders, energiecoöperaties en marktpartijen werken keihard aan de warmtetransitie in de gebouwde omgeving. Randvoorwaarde is dat deze haalbaar en betaalbaar is voor burgers en bedrijven. Ondanks alle inspanningen maken wij ons zorgen over het tempo waarin de transitie nu plaatsvindt, over het draagvlak hiervoor in de wijken en bij bewoners, en de mogelijkheden om juist nu te investeren in een toekomstbestendig Nederland met structurele werkgelegenheid voor tientallen jaren. Het halen van de *huidige* doelstelling uit het Klimaatakkoord voor 2030, maar ook de recent aangescherpte EU-doelstelling van 55% vraagt om een aanscherping van het instrumentarium.

De energietransitie in de gebouwde omgeving vormt een onderdeel van een brede energietransitie voor het gehele energiesysteem waartoe in het Klimaatakkoord een eerste stap is gezet. Het vraagt om een oriëntatie op een nieuw energiesysteem op de lange termijn, waarin CO₂-reductie door duurzame opwekking, energiebesparing en publiek draagvlak leidende principes zijn. Deze oproep richt zich op de noodzaak om op kortere termijn extra stappen te zetten en richting te geven om de energietransitie binnen de gebouwde omgeving te ondersteunen. Zonder dit zijn burgers en bedrijven onvoldoende gemotiveerd om in beweging te komen en loopt het afgesproken tempo voor de warmtetransitie in de gebouwde omgeving voor de komende jaren gevaar. Hiervoor is een versterking van het instrumentarium nodig. Wij onderscheiden daarin instrumenten die gericht zijn op het verbeteren van de rentabiliteit en financierbaarheid van de maatregelen voor de gebouweigenaar enerzijds en anderzijds op instrumenten die een meer institutioneel karakter hebben en noodzakelijk zijn voor de energietransitie in praktische zin.

In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Omdat in de aanpak het creëren van draagvlak voorop staat, is dit een essentiële randvoorwaarde om de noodzakelijke schaal voor de transitie te realiseren. Daarbij hoort een maatschappelijk geaccepteerd palet van ondersteunende instrumenten om zekerheid te bieden voor deze randvoorwaarde, zodat het doel voor 2030 binnen bereik komt. Dat is de gezamenlijk onderschreven basisafpraak in het Klimaatakkoord. Gemeenten hebben voor de wijkaanpak de regierol in dit proces gekregen, maar kunnen deze alleen waarmaken indien de burger hierin voldoende vertrouwen heeft en dat vraagt dat dus een stevige ruggensteun vanuit het Rijk. Woningeigenaren, gebouweigenaren en verhuurders dienen maximaal gemotiveerd en ontzorgd te worden. Dat vraagt om adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen – zowel in

¹ Rapport bijgevoegd.

de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur – en een prijsniveau van (CO₂ intensieve) energiedragers die aanzet tot verduurzaming. Dat samenhangende pakket van ingrepen in het systeem van bron tot klant, dient te borgen dat de energietransitie woonlastenneutraal uit zal pakken voor de burger en kostenneutraal voor bedrijven en instellingen, anders gaat het niet lukken.

Daarnaast, en in aanvulling daarop zijn enkele meer dringende en richtinggevende instrumenten nodig die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar die nog onvoldoende zijn doorgevoerd. Daarbij gaat het om de implementatie van meer dwingende of ondersteunende instrumenten gericht op rendabele opties en daarop afgestemde goede financieringsmogelijkheden. Alleen al de mogelijkheid van gemeenten om (op termijn) meer dwingend in te grijpen, zou nu al helpen om meer bewoners te bewegen over te stappen op aardgasvrij en daarmee ook de kosten te drukken. Met onderstaand integraal pakket kunnen we ervoor zorgen dat de afgesproken doelen ook binnen de afgesproken termijn haalbaar zijn, en alle partijen die betrokken zijn bij de uitvoering aan de gang kunnen. Er is een onomkeerbaar proces in gang gezet om de gebouwde omgeving duurzamer, beter en echt toekomstbestendig te maken, maar het instrumentarium dient te worden versterkt.

Kort samengevat zien wij 7 cruciale, samenhangende, instrumenten om de warmtetransitie in de gebouwde omgeving succesvol te laten verlopen (toelichting bijlage 1):

A: Maatregelen gericht op het verbeteren van de rentabiliteit en financierbaarheid

- 1) Vouchersysteem voor wijken die op basis van een Transitievisie warmte vóór 2030 van het aardgas afgaan, en voor een contingentenaanpak (bijv. collectieve aanpak energiebesparende maatregelen) voor particuliere eigenaren (waaronder particuliere verhuurders). Buiten de wijkaanpak en contingentenaanpak blijft een toereikende ISDE-regeling noodzakelijk. In alle gevallen wordt een relatie aanbevolen tot de Standaard en Streefwaarden.
- 2) Afschaffen van de verhuurderheffing (in ruil voor afdwingbare afspraken over de opgaven voor corporaties zoals opgenomen in de Actieagenda wonen).
- 3) Gericht garantiekapitaal en groene BMKB-garantiestellingen voor de opschaling en ontzorging voor financiering van verduurzaming bij bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties.
- 4) Investerings- en subsidie-instrument voor warmtenetten, bestaande uit een garantiefonds, medefinancieringsmogelijkheid van de overheid en subsidiering van de onrendabele top voor duurzame bronnen bijvoorbeeld via geormerkte inzet van de SDE++.
- 5) Geleidelijke en beperkte verdere verhoging energiebelasting op aardgas, onder gelijktijdige verhoging van de vaste belastingteruggave. De afspraak uit het klimaatakkoord wordt, in het licht van de dalende gasprij, aangescherpt. (Indicatie: ca 5x 2 cent extra belasting in 5 jaar in combinatie met verhoging teruggave Energiebelasting). Dit binnen de kaders van woonlasten neutraliteit, maar ook als aanmoediging tot het nemen van verduurzamingsmaatregelen.

B: Meer dringende en richtinggevende instrumenten

- 6) Bevoegdheid tot beëindigen aardgaslevering door gemeenten -na gereedkomen van alternatieve warmtevoorziening- wettelijk vastleggen in samenhang met z.s.m. spelregels voor collectieve warmtenetten (wet collectieve warmte).
- 7) Inzet van de standaard en streefwaarden voor versnelling isolatie van bestaande woningen, gekoppeld aan een breed instrumentarium en t.z.t. ontwikkeling van een wettelijk kader waarin de standaard wordt neergelegd.

Deze oproep wordt ondersteund door:

Marieke van Doorninck, wethouder Duurzaamheid Gemeente Amsterdam,

Arno Bonte, wethouder Duurzaamheid Gemeente Rotterdam,

Liesbeth van Tongeren, wethouder Duurzaamheid Gemeente Den Haag,

Lot van Hooijdonk, wethouder Duurzaamheid Gemeente Utrecht,

Teun Bokhoven, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie,

Karin Dekker, voorzitter Duurzaamheid G40-Stedennetwerk,

Martin van Rijn, voorzitter Aedes,

Evert den Boer, voorzitter Netbeheer Nederland,

Doekle Terpstra, voorzitter Techniek Nederland,

Marjolein Demmers, directeur Natuur & Milieu,

Gijs de Man, namens de warmtebedrijven Eneco, Vattenfall, Ennatuurlijk, HVC en SVP,

Michel Schuurman, Directeur Economie & Politiek MVO Nederland,

Bestuur Stichting Warmtenetwerk,

Hans Bolscher, voorzitter Geothermie Nederland,

Gijs Termeer, directeur Klimaatstichting Hier.

Bijlage 1 Toelichting op de voorstellen

1) Ondersteuning voor particuliere eigenaren en verhuurders; Vouchersysteem voor de wijkaanpak en ISDE voor daarbuiten

Het huidige subsidie instrumentarium is in omvang te beperkt en biedt onvoldoende zekerheid en garanties om te voldoen aan het uitgangspunt van woonlastenneutraliteit bij investeringen in verduurzamingsmaatregelen. Er zijn eerste verkenningen gedaan van de uitwerking van een vouchersysteem met een indicatie van wat dit aan extra middelen vergt. De Tweede Kamer heeft sympathie voor het Engelse vouchersysteem waarbij een grotere mate van handelingsvrijheid ontstaat voor de eigenaar bij de inzet van de subsidie.² Wij stellen een vouchersysteem voor, afgestemd op de (door een gemeenteraad) aangewezen transitiewijken voor particuliere eigenaren (inclusief particuliere verhuurders, MKB en maatschappelijk vastgoed) en qua omvang passend bij de betreffende onrendabele top. Het systeem biedt keuzevrijheid en langjarige zekerheid, maar kent ook een uiterste geldigheidsdatum waarmee eigenaren in een te transformeren wijk tijdig kunnen investeren in de noodzakelijke bouwkundige- en installatietechnische verduurzamingsmaatregelen op gebouwniveau.

Voor de hoogte van dit subsidie-instrument houden we rekening met de complexe discussie over woonlastenneutraliteit. De Kamer heeft een garantie gevraagd op woonlastenneutraliteit bij het aardgasvrij maken van woningen.³ In onze uitwerking sluiten wij daarbij aan. Als denklijn hanteren wij dat in situaties waarin burgers geconfronteerd worden met een toekomstige wijkoplossingen, waarbij op het aardgas blijven (uiteindelijk) geen optie is, er een garantie op woonlastenneutraliteit zal moeten bestaan ten opzichte van de gas referentie. Om redenen van rechtvaardigheid en het benutten van de natuurlijke momenten, is een financieel ondersteuningssysteem nodig.

Daarnaast kan de voucher ook buiten de wijkaanpak ingezet worden voor een (grootschalige) contingenten of collectieve aanpak, zoals bijvoorbeeld isolatiemaatregelen voor energetisch slechte woningen of de inzet van hybride warmtepompen in die gevallen waar dat past in het tijdspad van de transitievisie warmte. Ook hier sluiten wij aan op de wens van de Kamer.⁴ Een gecoördineerde aanpak kan hier zorgdragen voor voldoende schaal, waardoor kostenreductie mogelijk is, tempo gemaakt kan worden en er kosten-optimaal CO₂ kan worden bespaard. Het meerjarig garanderen van woonlastenneutraliteit dient te worden geflankeerd door het bieden van garanties aan de gebruikers van gebouwen dat de afgesproken energieprestatie ook gehaald wordt (bijvoorbeeld via Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen). Door het vouchersysteem gericht in te zetten binnen de wijkaanpak en de contingenten aanpak kan vraagbundeling en daarmee een collectieve aanpak worden georganiseerd, waarmee bedrijven worden gestimuleerd tot verduurzamingspakketten, standaardisering en industrialisering. Het vouchersysteem staat ook open voor particuliere verhuurders, MKB en maatschappelijk vastgoed.

Buiten de wijk- en contingentenaanpak blijft een toereikende ISDE-regeling voor individuele gevallen noodzakelijk, waar eigenaar-bewoners op een eigen moment van verduurzaming van hun woning gebruik van kunnen maken. In alle gevallen wordt ten zeerste een relatie aanbevolen tot de Standaard en Streefwaarden.

2) Afschaffen verhuurderheffing

Voor verhuurders wordt de Verhuurderheffing afgeschaft (in ruil voor afdwingbare afspraken over de opgaven voor corporaties zoals deze zijn opgenomen in de Actieagenda Wonen, waaronder de

² Motie 32813, nr 599

³ Motie 32813, nr 601

⁴ Motie 35570, nr 26

verduurzamingsopgave). De afschaffing van de verhuurderheffing is mede noodzakelijk om de benodigde opschaling van verduurzaming door woningcorporaties sneller van de grond te krijgen. Ze kunnen deze verduurzaming dan woonlastenneutraal voor hun huurders uitvoeren. Van belang is dat hiermee de markt wordt aangejaagd en op termijn betere en betaalbaardere oplossingen beschikbaar komen.

3) Ontzorging bij kosten- en balans neutrale financiering voor bedrijven en instellingen

De Klimaatakkoordopgave voor utiliteitsgebouwen van 1 Mton CO₂ reductie kan gerealiseerd worden met kosteneffectieve maatregelen. Er is een energieprestatienorm voor CO₂-arme utiliteitsbouw in 2050 vastgesteld en de Wet milieubeheer stelt een label C verplicht voor kantoorgebouwen vanaf 2023. Om de verduurzamingsmaatregelen uit te voeren hebben bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties behoefte aan kostenneutrale en desgewenst ook balans neutrale financiering. Voor de meeste bedrijven, instellingen en maatschappelijke partijen ligt de financiële prioriteit op de eigen kerntaken en dient op een andere wijze in de investeringsbehoefte voor de verduurzaming te worden voldaan. Momenteel wordt door diverse brancheorganisaties aan vraag- en aanbodzijde in nauwe afstemming met Rijk, investeringsfondsen en banken een op deze situatie afgestemd instrument ontwikkeld. Hierbij is behoefte aan garantiekapitaal vanuit het Rijk in deze publiek-private samenwerking en aan een groene BMKB-garantiestellingen. Hierdoor ontstaat financieringsruimte waarmee bedrijven, instellingen en maatschappelijk vastgoedeigenaren makkelijker kunnen verduurzamen zonder dat dit ten koste hoeft te gaan van investeringsruimte voor hun kerntaken.

4) Investerings- en subsidie instrument voor warmtenetten, bestaande uit een risicofonds, medefinancieringsmogelijkheden van de overheid en subsidiëring van de onrendabele top voor duurzame bronnen via de SDE++

Aanleg van duurzame warmtenetten is in dicht bebouwde gebieden vaak een maatschappelijke kosten-optimaal alternatief voor het verwarmen met aardgas. In een groot aantal wijken kan met de aanleg van warmtenetten relatief snel een grote slag richting aardgasvrij worden gemaakt. De uitrol van warmtenetten komt echter moeizaam tot stand. Hoge voorinvesteringen, in combinatie met moeilijk beheersbare risico's, zoals het "vollooprisico" leiden tot hoge aansluitkosten (BAK) voor huishoudens, met als gevolg het verzwakken van het draagvlak en daarmee verder vergroten van het risicoprofiel. Dit vertaalt zich in de businesscase vervolgens weer in het hanteren van een hogere discontovoet en maakt het project daarmee financieel onhaalbaar. Om deze vicieuze cirkel te doorbreken is een stevig garantiefonds nodig. Dit instrument is gericht op het verlagen van het risicoprofiel, en waar nodig subsidiëring van de nog resterende onrendabele top. Breder draagt het instrument bij aan de planbaarheid en voorspelbaarheid van investeringen, waardoor de mogelijkheid ontstaat voor verdere kostenreductie en innovatie.

Dit betreft één instrument bestaande uit drie samenhangende onderdelen. Ten eerste een risicofonds dat de belangrijkste risico's, zoals het vollooprisico, afdekt, zodat met een lagere discontovoet gerekend kan worden. Een mogelijkheid is dat het fonds wordt gevuld met een beperkte opslag per woning/gebouw dat wordt aangesloten op een warmtenet, aangevuld met een bijdrage van het Rijk om het risicoprofiel te verlagen. Vanuit het risicofonds wordt beoordeeld of de investeringsvoorstellen (met de daarbij gehanteerde aannames en uitgangspunten) realistisch zijn. Een alternatief is dat een bestaande instelling zoals InvestNL het fonds opricht en beheert. Ten tweede de optie om risicodragende medefinanciering te verkrijgen vanuit het Rijk (bij voorkeur via InvestNL) en ten derde een subsidie op de eventueel dan nog resterende onrendabele top (om de BAK te verlagen), gefinancierd vanuit de ODE heffing, via de SDE++⁵. Ook in de huidige SDE++

⁵ De SDE++ regeling wordt daartoe aangevuld met een regeling Subsidie Duurzame Warmte (SDW), als onderdeel daarvan.

regeling zullen naar verwachting aanpassingen nodig zijn om warmte hierin voldoende aan bod te laten komen, zodat de verduurzaming van warmtebronnen gerealiseerd kan worden. De gesubsidieerde investeringen in de bron en infrastructuur zullen hun weerslag krijgen in een aanzienlijk lagere BAK voor huishoudens. De BAK blijft voor huishoudens subsidiabel in het voorgestelde vouchersysteem, met subsidiepercentages vergelijkbaar met die van andere duurzame warmte-alternatieven. Indien er een onrendabele top blijft na inzet van de voucher kan ook een capex subsidie op projectniveau worden ingezet om woonlastenneutraliteit te bereiken. Met deze aanpak wordt de basis gelegd waardoor ook kleinere collectieve warmtesystemen kunnen worden gerealiseerd, ongeacht de eigendomsstructuur. Daarmee wordt ook op dit onderwerp een versterking van maatschappelijk draagvlak gerealiseerd.

5) Versterking van het fiscaal instrumentarium, maar met mate

In het klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt over beprijzing van aardgas, om zo alternatieven sneller aantrekkelijk te maken.⁶ Intussen hebben de aardgasprijzen zich anders ontwikkeld dan ten tijde van de gesprekken over het klimaatakkoord werd verwacht, deze zijn namelijk gedaald! Beprijzing blijft van groot belang om alternatieven voor aardgas aantrekkelijk te maken. Dit geeft 'rugwind', zowel binnen de wijkaanpak als daarbuiten, en sluit aan bij het principe van 'de vervuiler betaalt'. Op grond daarvan is het gewenst om het fiscaal instrumentarium aan te scherpen. Het evaluatiemoment in 2023 had als achtergrond de verwachting dat gasprijzen wellicht fors zouden gaan stijgen, waardoor beprijzing d.m.v. extra energiebelasting (EB) minder nodig zou zijn. Het omgekeerde heeft zich sindsdien voorgedaan. Gasprijzen zijn gedaald en er is nog geen aanwijzing dat deze binnen enkele jaren weer substantieel gaan stijgen. We bepleiten daarom voor het versterken van beprijzing d.m.v. de energiebelasting, waarbij een evaluatiemoment in 2023 zinvol blijft om eventueel bij te kunnen stellen. We sluiten in de systematiek aan bij de ingezette weg vanuit het Klimaatakkoord. Door terugsluis van de EB in de vaste belastingteruggave per (elektriciteits-) aansluiting blijft deze wijziging gemiddeld woonlastenneutraal en eveneens budgettair neutraal voor de schatkist.

Voorstel: in plaats van 1 cent/m³ EB in de jaren 2022 tot 2026 zoals is afgesproken in het Klimaatakkoord: 3 cent/m³. In totaal dus $5 \times 2 = 10$ cent/m³ extra verhoging bovenop de reeds afgesproken 1 cent verhoging in het Klimaatakkoord.⁷ Gelijktijdig wordt opnieuw de belastingteruggave navenant opgehoogd (totaal ca. € 120,- per jaar extra). Deze ingreep is voor de Rijksoverheid budgettair neutraal. Er kan ook voor gekozen worden om de EB-verhoging meer in de tijd uit te smeren, bijvoorbeeld in 7 á 8 jaar. Belangrijk is vooral dat de fiscale beprijzing ruim van tevoren langjarig vast ligt en waar nodig kan worden bijgestuurd.

6) Gemeentelijke bevoegdheid tot afsluiten gasnet

In het kader van de wijkaanpak kan de gemeente wijken aanwijzen, waarbij binnen een vast te stellen tijdsbestek tot ca. 2030 een collectieve oplossing voor vervanging van het volledige aardgasgebruik het meest geëigend is, vaak in de vorm van aansluiting op een warmtenet. Ook in de periode daarna zullen - geleidelijk - veel gebieden van het aardgasnet kunnen worden afgesloten, ofwel door aansluiting op een warmtenet, ofwel door all-electric oplossingen in alle gebouwen. Voor wijken die pas na 2030 van het aardgas af gaan of waarvoor de eindoplossing nog niet stabiel in beeld is kan de hybride warmtepomp complementair zijn aan de definitieve collectieve warmteoplossing en kan het in collectief isoleren en installeren van hybride warmtepompen fungeren als tussenstap. In een beperkt aantal gebieden zal het gasnet juist gehandhaafd blijven, wanneer de transitie naar hernieuwbaar gas de beste optie is, al dan niet in combinatie met een

⁶ Zie bijlage 2.2.

⁷ Op dit moment geldt de EB-gas niet alleen voor fossiel gas, maar voor alle gas. Wij gaan er van uit dat de wetgeving wordt aangepast, zodat groen gas lager of niet belast wordt.

hybride warmtepomp. De kwantitatieve verdeling tussen de drie opties warmtenet, all-electric of groen gas c.q. waterstof kan nu nog niet gemaakt worden. Voor die wijken waar het gasnet zou moeten gaan vervallen is, naast een duurzaam alternatieve warmtebron, een rechtsgeldig besluit van de gemeente nodig. Daartoe ontbreekt op dit moment nog de bevoegdheid. Het regelen van deze bevoegdheid is conform de afspraken in het klimaatakkoord.⁸

Deze afspraak vraagt om een wettelijke basis voor gemeenten om het besluit tot beëindiging van de toelevering van aardgas te kunnen nemen. Er bestaat thans een document waarin een agenda voor uitwerking in wetgeving is beschreven van het Klimaatakkoord. Dat document heeft echter (voor zover wij overzien) geen bestuurlijke status en bevat geen tijdpad. Het heeft de voorkeur de wettelijke basis voor een afsluitverplichting direct te regelen in het wetsvoorstel van de Energiewet, en voor zover juridisch noodzakelijk gelijktijdig aanpassingen te doen in de omgevingswet en/of gaswet. Voorgesteld wordt bij de wettelijk vast te leggen voorwaarden, de zorgvuldigheid van de lokale besluitvorming in acht te nemen:

- Besluit tot beëindiging aardgaslevering wordt uiterlijk 8 jaar van tevoren aangekondigd en dient te zijn gebaseerd op een door gemeente definitief vastgestelde transitievisie warmte en wijkuitvoeringsplan.
- In de omgevingswet wordt vastgelegd dat de transitievisie warmte direct onderdeel is van de gemeentelijke omgevingsvisie.

7) Koppeling van de “Standaard en Streefwaarden” aan meerdere instrumenten waardoor een duidelijk richting wordt ingezet om dit als de toekomstige norm te ervaren voor de bestaande bouw.

Uiteindelijk is een duidelijke normstelling voor de energiezuinigheid van bestaande woningen noodzakelijk om het gehele woningbestand op een minimaal gewenst kwaliteits- en comfortniveau te brengen. Om echter te voorkomen dat deze harde normstelling nu voor veel weerstand gaat zorgen, vinden wij het verstandig om de norm sterker te koppelen aan verschillende instrumenten die de energietransitie kunnen ondersteunen. Zo krijgt de norm steeds meer waarde in de markt. Gemeenten zullen, conform het Klimaatakkoord, deze norm hanteren bij hun wijkaanpak. Een vouchersysteem (of ander stimuleringsmechanisme) zal worden gerelateerd aan de S&S. Wij pleiten ervoor dat de norm als richtinggevend wordt gecommuniceerd voor woningmutaties in de particuliere markt. Voor wijken die van aardgas zullen afgaan zou de standaard het uitgangspunt moeten zijn voor de verkenning van alternatieve warmtevoorzieningsopties in de startanalyse. Conform het Klimaatakkoord wordt in 2025 - na evaluatie - overwogen de norm een (meer) verplichtend karakter te geven ten tijde van mutatiemomenten of ingrijpende verbouwingen. Er is dan ruim van tevoren duidelijkheid over de toekomstige norm waaraan woningen behoren te voldoen. Wij sluiten zo aan op de geest van het Klimaatakkoord, maar geven al eerder invulling aan de aldaar beschreven optie van een meer richtinggevend karakter. De praktijk zal zijn dat door eigenaren en door de markt geleidelijk op deze toekomstige norm zal worden geanticipeerd. Dit vereenvoudigt de communicatie-inspanningen van gemeenten fors en draagt bij aan het doelbereik voor 2030.

Gemeentelijke uitvoeringskosten

In opdracht van de Raad voor het Openbaar Bestuur is door bureau AEF een analyse gemaakt van de gemeentelijke uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord. Zonder een vergoeding voor deze nieuwe taken en inspanningen zal de boven geschetste aanpak niet gaan werken. In Klimaatakkoord zijn hier ook harde afspraken over gemaakt. Deze kosten zijn substantieel. Korthedshalve verwijzen wij hier naar dit onderzoeksrapport. Een belangrijke kostencomponent is de (arbeidsintensieve) wijkaanpak. Met de hier voorgestelde instrumenten wordt het voor gemeenten makkelijker om het proces van

⁸ Zie bijlage 2.1.

de wijkaanpak te doorlopen en neemt de zekerheid van doelbereik significant toe. Een deel van het doelbereik zal hiermee ook buiten de wijkaanpak tot stand komen. Dit zal mogelijk leiden tot een zeker inverdieneffect op de geprognoseerde uitvoeringskosten. Dit kan alleen gaandeweg worden beoordeeld. Er blijft een stevige nadruk liggen op zowel de wijkaanpak als de verduurzaming van individuele woningen en gebouwen op natuurlijke momenten, deze blijft noodzakelijk voor draagvlak en voortgang.

Bijlage 2, relevante passages Klimaatakkoord, gebouwde omgeving

1. Gemeentelijke bevoegdheid tot afsluiten gasnet

De gemeente bepaalt in samenspraak met de betrokken stakeholders de planning van de (stapsgewijze) aanpak richting aardgasvrij en op welke datum daadwerkelijk de toelevering van aardgas wordt beëindigd en legt dit vast in het uitvoeringsplan op wijkniveau. Bij het vaststellen van de termijn worden gemeenten geacht zorgvuldig rekening te houden met in ieder geval voldoende tijd benodigd voor investeringsplannen van onder andere netbeheerders en gebouweigenaren, waaronder woningcorporaties en relevante instellingen, maar uiterlijk 8 jaar voor de einddatum van het aardgas. Uiterlijk in 2022 wordt – onder andere op basis van ervaringen in het Programma Aardgasvrije Wijken – bepaald of 8 jaar inderdaad de beste termijn is.

2. Beprijzing

De energiebelasting wordt aangepast zodat een sterkere prikkel ontstaat om te verduurzamen doordat investeringen in verduurzaming zich sneller terugverdienen. Het kabinet kiest voor de budget neutrale variant waarin het energiebelastingtarief van de eerste schijf voor aardgas toeneemt met 4 cent per m³ in 2020 en 1 cent per m³ in de zes jaren daarna. Alle extra middelen die op deze manier worden opgehaald worden teruggegeven via de belastingvermindering en een lager energiebelastingtarief van de eerste schijf voor elektriciteit. Hier profiteren huishoudens meer van dan bedrijven zodat een lastenverlichting voor huishoudens optreedt. Dit geldt ook voor huishoudens die nu nog niet kunnen of willen investeren in verduurzaming. In 2023 zal worden gezien of de voorgenomen verhoging van de energiebelasting op aardgas, gelet op de autonome ontwikkeling van de marktprijzen, nog nodig is om de gewenste verduurzamingsprijkkels te behouden.

3. Standaard en streefwaarden

Van dominante, dan wel kenmerkende typen woningen in Nederland kan worden bepaald wat, op basis van kosten-baten en gewenste reductie van de warmtevraag, een ‘verstandige’ verduurzaming is. Een zogenaamde ‘spijtvrije’ verbouwing waarmee de gebouweigenaar ervan verzekerd is dat niet meermaals binnen de technische levensduur een ingrijpende aanpassing aan dezelfde bouwdelen noodzakelijk is, vooruitlopend op het alternatief voor aardgas dat wordt gekozen in de wijkgerichte aanpak. Het is dus nuttig als de overheid in overleg met partijen betrokken bij dit akkoord in ieder geval voor de dominante woningcategorieën en bouwtypologieën zo’n standaard bepaalt. Die standaard wordt geformuleerd op het niveau van de gehele woning (netto warmtevraag in kWh/m²/jaar, aansluitend op de NTA8800-bepalingsmethodiek). Bij bepaling van de standaard wordt verkend wat de gevoeligheid is van de standaard voor de (latere) definitieve keuze van het warmte-alternatief. Dit aspect wordt meegenomen bij de evaluatie.

De beoogde standaard voor de bestaande bouw wordt voor eigenaar-bewoners vooralsnog niet verplichtend voorgeschreven, maar geeft duiding over de gewenste energieprestaties van bestaande woningen vooruitlopend op de wijkgerichte aanpak. In 2025 wordt de standaard geëvalueerd op basis van nader vast te stellen criteria, in samenhang met andere instrumenten en de wijkgerichte aanpak. Daarna kan de standaard zo nodig worden aangescherpt, beter worden ondersteund of hij kan een meer verplichtend karakter krijgen. Dit zal worden besproken in het sectorale Borgingsoverleg.

e. Anders dan eigenaar-bewoners hebben huurders niet de vrijheid om zelf te bepalen hoe de woningen worden aangepast om te voldoen aan de minimumeisen die er vanuit de alternatieve warmtebron aan de woning worden gesteld. Om de verhuurders een handelingsperspectief te geven en huurders te beschermen tegen hoge energielasten wordt de standaard in 2050 daarom verplicht voor woningen bestemd voor verhuur. De

verplichting voor verhuurders leidt er niet toe dat zij onevenredig delen in collectieve kosten (vollooprisico).

f. Verhuurders zijn verantwoordelijk voor het aanpassen van een woning, zodat deze voldoet aan de standaard op het moment dat via de wijkgerichte aanpak de woningen op de nieuwe infrastructuur worden aangesloten.